

Riksförbundet FUB, för barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning

## **Policy:**

### **Bostad och stöd i bostaden**

#### **Allmänna principer:**

Enligt *lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade*, LSS, ska den enskilde få möjlighet att leva som andra (LSS § 5) Grundläggande är de bärande principerna; tillgänglighet, inflytande, delaktighet, självbestämmande, helhetssyn och kontinuitet (LSS § 6). Av stor vikt är även den höga kvalitetsnivån *goda levnadsvillkor*, som gäller för insatser enligt LSS (LSS § 7).

*FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning* (nedan FN-konventionen) antogs av riksdagen år 2009. Konventionen utgår ifrån grundläggande principer som respekt för människors inneboende värde och självbestämmande, lika möjligheter, tillgänglighet etc.

#### **Kommunal bostadsplanering**

Kommunerna har ansvar för bostadsförsörjningen inom kommunen<sup>1</sup>. Endast var tredje kommun i landet (2013) täcker behovet av bostäder för personer med funktionsnedsättning.

#### **FUB anser att:**

- Kommunerna ska ha en god framförhållning när det gäller planering av bostäder enligt LSS. Ett nödvändigt instrument i planeringsarbetet är individuella planer (LSS § 10), som regelbundet ska följas upp och utvärderas.
- Flera alternativa sätt att bo och få sitt stöd behöver utvecklas, då personer med utvecklingsstörning har olika förutsättningar och behov beroende på bl.a. grad av funktionsnedsättning, ålder och intressen.

#### **Hyror**

Rättsläget sedan flera år gör det möjligt för kommunerna att ta ut marknadsmässiga hyror för bostad enligt LSS och även hyra för gemensamhetsutrymmena i bostaden<sup>2</sup>. Bristen på bostäder enligt LSS gör att den enskilde inte har möjlighet att påverka sin hyra genom att flytta till en billigare bostad.

---

<sup>1</sup> SFS 2000: 1383

<sup>2</sup> RÅ 2005 ref. 28

**FUB anser att:**

- Hyra ska inte tas ut för gemensamhetsutrymmen i bostad enligt LSS, då de ingår i insatsen bostad med särskild service för vuxna.
- Höga hyror påverkar starkt möjligheten att uppnå goda levnadsvillkor. Detta behöver åtgärdas genom att taket för det statliga bostadstillägget höjs och att kommunen inför ett hyrestak för bostad enligt LSS alternativt inför ett kommunalt bostadstillägg.

**Bostadens storlek och läge**

Enligt Socialstyrelsen<sup>3</sup> bör antalet boende i en gruppboende (för personer med omfattande tillsyns- och omvårdnadsbehov) vara litet, i regel endast tre till fem personer. Normen är sex boende efter en dom i dåvarande Regeringsrätten<sup>4</sup>. Kommunalt drivna gruppboenden tenderar att öka i storlek ytterligare.

Bostäder enligt LSS tenderar att i ökad utsträckning placeras i anslutning till andra verksamheter av vård- och omsorgskaraktär.

**FUB anser att:**

- *Den lilla gruppens princip* ska återerövrats, dvs. det bör inte bo fler personer tillsammans i en gruppboende (3-5 personer) än att de kan utveckla varaktiga relationer med varandra och med personalen.
- Den pågående smyginstitutionaliseringen måste motverkas.

**Inflytande**

Verksamhet enligt LSS ska vara grundad på respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet. Den enskilde ska i största möjliga utsträckning ges inflytande och medbestämmande över insatser som ges (LSS 6 §). FN-konventionen (artikel 19), stadgar rätten att välja sin bostadsort och var och med vem personer med funktionsnedsättning vill leva. I praktiken är den enskildes inflytande ofta mycket begränsat.

**FUB anser att:**

När det gäller bostad och stöd i bostaden ska den enskilde ha inflytande över:

- *Var* han/hon ska bo
- *Vem* han/hon ska bo tillsammans med eller ha som granne.
- *Hur* han/hon ska få sitt stöd i bostaden.

<sup>3</sup> Bostad med särskild service för vuxna enligt LSS, handbok för handläggning, Socialstyrelsen, 2011

<sup>4</sup> RÅ 2000 ref. 42

## Personalens kompetens

För grupp- och servicebostäder ska det finnas en person med lämplig utbildning som förestår verksamheten (Förordning om stöd och service till vissa funktionshindrade § 3). I verksamheten ska det finnas den personal som behövs för att ett gott stöd och en god service och omvårdnad ska kunna ges (LSS § 6). Sedan 2014 finns Socialstyrelsens allmänna råd om kunskaper hos baspersonal i LSS-verksamheter<sup>5</sup>. De allmänna råden har emellertid endast en vägledande funktion.

### FUB anser att:

- Personalens kompetens är helt avgörande för att uppnå kvalitetsnivån goda levnadsvillkor i bostaden. Med kompetens avser vi både *generell* kunskap om funktionshinder samt *specifik* kunskap, dvs. kunskap om individens funktionsnedsättningar, förutsättningar och behov.
- Krav ska ställas på adekvat grund- och vidareutbildning av personal i bostad enligt LSS.
- Personal med pedagogisk kompetens ska finnas, som komplement till vård- och omsorgsinriktad personal, i bostad enligt LSS.
- Chefen för en bostad enligt LSS ska vara närvarande, dvs. finnas på plats dagligen.
- Personal i bostad enligt LSS ska få professionell och kontinuerlig handledning.
- Personalen ska sträva efter ett gott samarbete med anhöriga/god man. Om detta inte fungerar kan den enskildes möjligheter till delaktighet och inflytande påverkas.

## Stöd i bostaden

Personalen i grupp- och servicebostaden ska i huvudsak täcka den boendes hela stödbehov inklusive fritids- och kulturaktiviteter. I verkligheten kan rätten till fritids- och kulturaktiviteter ofta inte tillgodoses, då personalen är underdimensionerad och därför inte räcker till för hela stödbehovet. Detta samtidigt som ansökningar om *ledsagarservice* och *kontaktperson*, enligt LSS, avslås med motiveringen att personen bor i grupp- eller servicebostad.

Personer, tillhörande personkretsen som bor i ordinärt boende, har idag inte rätt till stöd i bostaden enligt LSS utan hänvisas till boendestöd enligt Socialtjänstlagen, SoL.

### FUB anser att:

- Personalen ska vara dimensionerad så att den enskildes individuella önskemål kan tillgodoses. Utöver detta är LSS-insatsen kontaktperson, som fyller en annan funktion, viktig för personer som bor i bostad med särskild service.

---

<sup>5</sup> SOSFS 2014:2

- Den enskilde och vid behov dennes företrädare ska ha inflytande över *vem* som ger stödet.
- Personlig service och/eller boendestöd i ordinärt boende ska införas som en insats i LSS.

## Gemenskap

Gemensamhetsutrymmen, dvs. ett gemensamt vardagsrum och kök som ger möjlighet till samvaro ingår i boendeformerna gruppboende och serviceboende, enligt LSS. Tillgången till ett gemensamhetsutrymme är emellertid inte en garanti för att en person ska uppleva gemenskap.

### FUB anser att:

- Det är viktigt att det finns förutsättningar att känna gemenskap med dem man har som grannar.
- Det finns behov av mötes- eller träfflokaler där personer, som bor i ordinär bostad och har personlig assistans enligt LSS eller socialförsäkringsbalken, kan mötas dagligen.
- Gemensamhetsutrymmets yta ska vara dimensionerad efter antalet personer som bor i bostaden och möjliggöra aktiviteter och umgänge.

## Husdjur

I en enkätundersökning genomförd av FUB<sup>6</sup> uttryckte många personer att de vill bo där det är möjligt att ha djur. Det finns ingen laglig möjlighet att förbjuda en person som bor i bostad enligt LSS att ha husdjur. Många kommuner och grupp- och serviceboenden enligt LSS förefaller dock ha egna regler, som gör att det inte går att ha husdjur.

### FUB anser att:

- Det ska vara möjligt att ha husdjur, för den som så önskar, i bostad enligt LSS.

## Hälsa

Sjukligheten bland personer med utvecklingsstörning är högre än i befolkningen i övrigt, enligt Socialstyrelsen<sup>7</sup>. Det handlar om hälsoproblem kopplade både till livsstil och till specifika funktionsnedsättningar. Personer med utvecklingsstörning tillhör prioriteringsgrupp 1 i Hälso- och Sjukvårdslagen (HSL § 2) och ska därmed ges företräde till vården.

---

<sup>6</sup> "Ett gott liv" Om bostad och stöd i bostaden, nu och i framtiden, för personer med utvecklingsstörning, rapport Riksförbundet FUB, 2014

<sup>7</sup> Alltjämt ojämnt! Levnadsförhållanden för vissa personer med funktionsnedsättning, Socialstyrelsen, 2010

Enligt FN-konventionen (artikel 25), ska diskriminerande underlåtenhet att erbjuda hälso- och sjukvård samt hälsotjänster förhindras.

Egenvård ingår i bostad med särskild service för vuxna idag<sup>8</sup> men det råder problem med hur tolkningen av egenvård har utvecklats.

**FUB anser att:**

- Bostad enligt LSS ska erbjuda en hälsofrämjande miljö, som syftar till att förebygga ohälsa.
- Hälsoundersökningar, innehållande bl.a. syn- och hörselundersökning, tandvård samt screening för bröst- och prostatacancer, ska erbjudas personer som bor i bostad enligt LSS, med jämna intervall.
- De uppgifter som ansvarig läkare normalt lämnar till en patient eller anhörig att sköta om ska ingå i insatsen bostad med särskild service för vuxna, såsom t.ex. att ta sina läkemedel om det inte förutsätter mer omfattande instruktioner och handledd träning av ansvarig läkare eller sjuksköterska.
- En strukturerad läkemedelsgenomgång ska genomföras årligen för personer som bor i bostad enligt LSS.

I övrigt se FUB:s kommande policy om hälso- och sjukvård.

## Åldrande och demens

**FUB anser att:**

- Äldre med utvecklingsstörning, ska ha rätt att bo kvar i sin bostad även om de får en demenssjukdom och/eller annan sjukdom som kräver medicinsk vård, rehabilitering och hjälpmedel.
- Personal som arbetar med äldre personer med utvecklingsstörning behöver ha kompetens om hur funktionsnedsättningen, åldrandet och ev. demenssjukdom samverkar.

I övrigt se FUB:s kommande policy för äldre frågor.

## Utländsk bakgrund

Det finns få studier som handlar om hur samhällets etniska mångfald kommer till uttryck när det gäller de verksamheter som riktar sig till personer med funktionsnedsättningar.

Kunskapsläget är än mer begränsat när det gäller LSS.

**FUB anser att:**

- Det finns behov av en nationell utredning för att kartlägga hur personer med utvecklingsstörning och utländsk bakgrund vill bo och få sitt stöd.

---

<sup>8</sup> Bostad med särskild service för vuxna enligt LSS, handbok för handläggning, Socialstyrelsen 2011